

ФОРМУВАННЯ ТА НАКОПИЧЕННЯ НАДЗЕМНОЇ ФІТОМАСИ ОСОБИНАМИ ПИРІЮ ПОВЗУЧОГО В ПРИРОДНИХ ПОПУЛЯЦІЯХ ПІД ВПЛИВОМ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ

Бондарєва Л.М., к.б.н., доцент

Антонова А. О., студ.2 курсу ФАТП, спец. «ЕКО»

Для детального аналізу динаміки продуктивності було обрано популяції пирію повзучого (*Elytrigia repens*) – верхнього довгокореневищного лучного злаку, що є одним із основних ценозоутворювачів лучних угруповань досліджуваного регіону. Дослідження проводились протягом вегетаційних сезонів 2014-2015 років на природних сінокошах та пасовищах, розташованих на заплавах луках у верхній течії р. Сули на ділянках, що знаходяться під постійним впливом господарського користування.

Для характеристики росту та продуктивності пирію повзучого використовувались дослідні ділянки, одна із яких вважалася базовою (БКД) і знаходилася за умов відсутності або мінімальної дії антропогенних факторів, відзначаючись високою ясністю досліджуваного виду. До базової ключової ділянки підбирались варіанти лучних травостоїв з наростаючим антропогенним впливом у вигляді зростання сінокісного – фенісиціального (ФД1 – ФД4) та пасовищного – пасквального (ПД1 – ПД5) навантаження. Вони в цілому складали градієнт антропогенного впливу. З метою дослідження особливостей росту та продукційного процесу досліджуваних видів злаків застосовувався морфометричний метод.

Ріст злакових рослин відображає їх продукційний процес, головним проявом якого з господарської точки зору є нагромадження рослинами надземної фітомаси, яке залежить від розмірів окремих особин і щільності їх популяцій. В нашому дослідженні використовувались запаси повітряно-сухої фітомаси (г) на одиницю площі луки (м^2). Обліки проводились у фазу колосіння.

Отримані фактичні матеріали дозволили встановити закономірності зміни розміру надземної фітомаси пирію повзучого в залежності від характеру й інтенсивності антропогенного впливу на фітоценози.

В досліджуваних популяціях *E. repens* особини значно скорочували запас надземної фітомаси при пасквальних навантаженнях (на 73%), практично до повного випадання з травостою на ділянках ПД4, ПД5 (рис. 1, А). Разом з тим, досліджуваний вид виявився стійким до сінокісних, втрачаючи не більш 10 – 20 % запасу фітомаси на ділянках ФД4 у порівнянні із базовими ключовими (рис.1, Б).

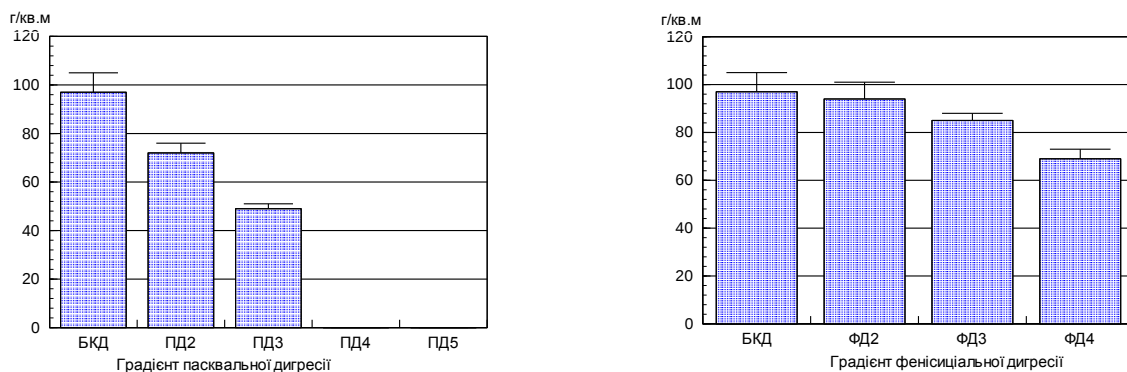

Рис. 1. Динаміка запасу повітряно-сухої надземної фітомаси в популяціях *Elytrigia repens* при сінокісному (А) та пасовищному (Б) використанні, г/м².

При комплексному сінокісно-пасовищному використанні досліджуваний вид дуже швидко випадав із травостою. В цьому випадку сумісна дія витоптування та переущільнення ґрунту при випасанні поряд із відчуженням надземної фітомаси при скошуванні унеможлилювали подальшу вегетацію і пагоноутворення особин.

Таким чином, дослідження динаміки запасу повітряно-сухої надземної фітомаси особин пирію повзучого при різних режимах користування природними кормовими угіддями досліджуваного господарства показали, що сінокошіння здійснює найменш негативний вплив, не порушуючи природного відновлення особин тому що при відчуженні надземної фітомаси рослини зберігають здатність до швидкого пагоноутворення. Випасання і більшою мірою комплексне використання в крайніх ступенях призводять до повного зникнення досліджуваного виду із травостою.